Proces svatováclavské záložny.

(Vyňato z pražského katolického listu Nár. Politiky.)

Nejprve ujímá se slova veřejný žalobce náměstek dr. Berg:

Slavný soude, velectění páni porotci:

V dějinách našeho hospodářského života jest rok 1873 zaznamenán jako velice osudný. Pamatujeme se, že v roce tom rychle po sobě zahynula celá řada podniků hospodářských, průmyslových a peněžních, které nedávno před tím v letech předcházejících, v době tak zv. hospodářského rozvoje založeny byly na podkladě málo poctivém.

A zajímavá je zajisté okolnost, že v této době hospodářského rozvoje, a sice v roce 1872 vzala svůj vznik též Svatováclavská záložna v Praze. Zdá se, že zásady nereelní pronikly záhy i tento nově založený ústav, neboť shledáváme, že Svatováclavská záložna, ač přestála kritickou dobu roku 1873, již v roce 1874 se nalézala v neutěšených poměrech hmotných. Scházely tehdy častokráte prostředky pro příští den k dalšímu obchodování a musil Kohout a Ort peníze pro druhy den shánět po případě i v noci.

V této době byla Svatováclavská záložna nucena hledati svou klientelu kde jen ji našla a stala se tak útočištěm všech dlužníků, kteří u jiných ústavů k žádnemu úvěru více nedošli.

Mezi klienty ty patří také Ja. Skrejšovský, majitel novinářského podniku a velkostatku. Skrejšovský byl podnikavým mužem, terý ale celé své živobytí zápasil s nedostatkem peněz. Byl stále žalován a exekvován a v r. 1874 hrozeno mu dražbou. V této kritické chvíli obrátil se o pomoc na Svatováclavskou záložnu. Tehdejší starosta dr. Karlach vyprávěl nám zde, že odepřel žádosti Skrejšovského vzhledem na ustanovení stanov, dle nichž žádný člen nesměl míti povolený větší úvěr než 10.000 zl., později však, prý k nalehání dra. Daška, právního zástupce Skrejšovského, dohodl se prý Karlach udánlivě na radu právního zástupce Svatováclavské záložny dra. Zavadila na následujícím postupu, kterým Skrejšovskému bylo pomoženo. Dr. Dašek zadal do Svatováclavské záložny několik směnek, neobdržel však směnečnou valutu vyplacenou, nýbrž místo valuty vkladní knížky této záložny. Tyto vkladní knížky byly pak zastaveny u jiných peněžních ústavů a tak zaopatřil si Skrejšovský pro okamžik potřebné peníze.

Dr. Karlach tvrdil, že veškeré tyto knížky byly záložně vráceny, poněvadž směnky k uhražení dotyčných obnosů se v záložně více nenalézají. Tím byla celá věc dle udání dra. Karlacha odbyta.

Záležitost ta stala se však pro naše líčení z jiného důvodu velice zajímavou. Když v říjnu 1902 Václav Kohout byl zatčen a ve Svatováclavské záložně byla provedena domovní prohlídka, byly ve stole Kohoutově nalezeny vkladní knížky, znějící na jména Ant. Wolfram, Fr. Fáček, dr. Dašek a Ignác Moravec. Knížky ty byly porovnávány s hlavní knihou vkladatelů a tu shledali soudní znalci, že knížky ty mají smyšlená folia a vklady že jsou fingované.

Během předběžného vyšetřování a též zde při líčení přiznal se Václav Kohout, že knížky jsou skutečně zfalšovány a že falšování dálo se na rozkaz Karlacha. Václav Kohout tvrdí,že tyto knížky stojí v souvislosti s akcií Skrejšovského, kdežto Karlach tuto souvislost popírá.

Při prozkoumání knížek bylo zjištěno, že na svrchu uvedené čtyři knížky bylo vybráno celkem 7785 zl. Knížky byly předloženy Václavu Kohoutovi a tento doznal, že knížky byly vyhotoveny jím samým, společně s bývalými úředníky Svatováclavské záložny Romanem Čáslavským a Josefem Ortem. Dále doznal Václav Kohout, že v knížkách jsou odepsány vklady, které se tam nenalézaly a také v hlavní knize pokladní nalézají se zápisy o vyplacení těchto obnosů. Též tyto zápisy pocházejí po většině od V. Kohouta, který se k nim též zná.

Rozumí se samo sebou, že na takové fingované knížky žádný obnos vyplacen býti neměl a když se tak přece stalo, tak dělo se zde podvodné jednání, kterýmž Svatováclavská záložna zkrácena byla o sumu 7785 zl.

Václav Kohout hájil se v předběžném řízení v tom směru, že se na záležitost více nepamatuje. Při líčení ale přišel s výmluvou, že knížky ty byly úplně správně vyplaceny, totiž, že se vyplacení stalo na rozkaz dra Karlacha a uvedl jako příklad, proč se vyplacení stalo. Jednou prý záložna karlínská předložila takovou knížku k výplatě a záložna Svatováclavská, nechtěla-li prozradit svou manipulaci, musela ji vyplatit. Výmluva tato zdá se mně však poněkud podezřelou, poněvadž Kohout si na ni nevzpomněl během celého 9měsíčního vyšetřování a teprve při líčení s tím přišel.

Výmluva tato je lichou a sice z důvodu toho, poněvadž čin samotný usvědčuje Václava Kohouta z toho, že se zde jedná o podvod.

Přihlížíme-li k postupu při vyplácení těchto vkladů, shledáváme následující: Přihlásí-li se nějaká strana a žádá vyplacení nějakého obnosu, přijme likvidující úředník vkladní knížku, porovná ji s foliem v hlavní knize vkladatelů, odepíše ve vkladní knížce obnos, zanese ho do hlavního denníku pokladničního, odevzdá knížku pokladníkovi, který pak obnos vyplatí, ve své strazze zapíše a knížku i s obnosem straně vrátí.

Kohout, který tehdy při výplatě těchto knížek intervenoval jako likvidující úředník, musil při předložení takové knížky ihned poznat, že se zde jedná o falsifikát. On sám ty knížky vyhotovil, a i kdyby to byl zapomněl, při porovnání se stavem hlavní knihy vkladatelů musil to poznat. Přes to ale poukázal knížky ty k vyplacení, vyplatil obnosy a zapsal je do vydání v hlavním denníku pokladním.

Kohout sám vyprávěl, že všichni úředníci a členové správy Svatováclavské záložny věděli o tom, že knížky byly fingovány, a že se nemohlo nic stát, avšak i s touto výmluvou přišel teprve při líčení. Během vyšetřování o tom nevěděl a nezdá se tudíž jeho výmluva býti pravdivou.

Komu obnosy ty byly vyplaceny, nelze ovšem s určitostí zjistiti, avšak slyšeli jsme zde svědka Haladu, dle nějž se dá v tomto směru aspoň něco tušiti. Svědek ten nám řekl, že ho poslal jednou otec Romana Čáslavského do Svatováclavské záložny, aby tam jistý obnos vybral, a že počínání úředníků při vyplácení bylo tak podivné, že si svědek ten umínil, že starému Čáslavskému, vícekráte do Svatováclavské záložny pro peníze nepůjde.

Rozhodně tedy shledáváme se zde s faktem, že knížky byly fingovány a že je sfalšoval Kohout společně s Ortem a Čáslavským, že knížky byly předloženy k vyplacení, že Kohout vyplacení to poukázal, že obnosy ty byly vybrány a záložna o ně zkrácena. Při tom nerozhoduje nijak, zda to udělal Kohout z vlastního podnětu neb na ozkaz osoby druhé, poněvadž Kohout věděl, že poukazuje fingovaný, neexistující vklad k výplatě. Kdyby m udruhá osoba dala rozkaz, v tomto případě dr. Karlach, dopustila se tato osoba rozhodně spoluviny na podvodu. Tím však Kohout není nijak sproštěn zodpovědnosti, neboť on sám byl při vyplácení vkladů fingovaných spolučinným a spáchal tudíž zločin podvodu.

Na to vykládá veř. žalobce podstatu zločinu podvodu a pokračuje:

Jak při takovém hospodářství mohla záložna prospívat, jest jasno. Již v r. 1877 jest zjištěno notářským způsobem, že tehdy revisor Soukup přišel na schodek 10.000 zl. Též soudní znalci, kteří prozkoumali ročník 1877, shledali, že byl schodek více než 100.000. Zdá se, že tento neblahý stav záložny zavdal příčinu k tomu, že před valnou hromadou r. 1878 zahájena byla agitace, aby nynější probošt Karlach nemohl se více dostati za předsedu. Skutečně také v příští valné hromadě Karlach nebyl zvolen a padla volba na P. Jana Drozda.

Se starostou Drozdem začal v záložně úplně jiný život. P. Drozd věděl, že záložna jest prodlužena, ale vynasnažil se záložnu z těch neblahých poměrů vyvést a k tomu si vyvolil patřičné prostředky. Především rozuměl tomu sestavit výbor tak, že členové byli mu slepě oddáni. Pojistil si jejich oddanost tantiemami a remuneracemi. Dověděli jsme se během líčení, že v nejprvnější valné hromadě, která se za P. Jana Drozda konala, změněny byly stanovy v ten smysl, že zisk může býti valnou hromadou rozdělen na tantiemy, remunerace, milodary atd. A jest-li některý člen výboru přece si dovolil oproti starostovi P. Drozdovi zachovat samostatnost, pak vidíme na p. Kloubkovi, jak se dovedla najít příležitost, aby byl z výboru vyhozen.

Druhá péče P. Drozda směřovala k tomu, aby zevnějším zařízením záložna vzbuzovala důvěru obecenstva. Postavila se nádherná budova, ač bilance v době té stále končily schodkem. Milodary se záložna zavděčila nejširším vrstvám obecenstva. Dále byl P. Drozd přítelem reklamy. Založil zvláštní časopis pouze pro účely Svatováclavské záložny. Slyšeli jsme, že sám tomu rozuměl, záložnu a hlavně svou osobu vynášeti, jak nám dokazuje jeho pověstná řeč k 25letému jubileu záložny. To vše dálo se za tím účelem, aby veřejnost byla o pravém stavu záložny klamána, aby přilákáni byli noví členové a vkladatelé a starý jejich kmen aby byl udržen.

Nejhlavnější prostředek, jehož P. Drozd k dosažení svých účelů používal, bylo falšování bilancí a knih. Tím přicházíme k nejhlavnější části obžaloby. Falšování knih bylo, jak znalci uvádějí, konáno poměrně velice jednoduše. Kohout a Ort, již sestavovali výroční rozvahu, zjednali si především povšechný přehled, vypracovali bilanci soukromou, když se pak tímto způsobem dověděli, jak velký je deficit a umluvili se, jak velký vykáží ve zprávě zisk, zvýšili jednoduše aktiva neb snížili passiva o tuto sumu. Věděli už také, které položky nejlépe snesly falsa. Jakým způsobem se falsa dála, toho příklady jste ráčili vidět. Jeden způsob jest ten, že Jos. Ort, od jehož ruky většina fals pochází, připsal před napsaný obnos jinou cifru, tak že hned zvýšil položku o tisíce. Druhý způsob jest ten, že se vyškrábala jedna cifra a nahradila číslicí jinou. Tím způsobem se stalo, že na př. v jednom ročníku byla částka 350.000 K. Konečně se falšování dálo nesprávným přenášením součtu. Falsifikáty prováděny byly také až zpět do předešlého roku. Dopodrobna jsou jednotlivá falsa vypsána v obžalobě.

Výsledek těchto manipulací byl ten, že v každé bilanci od r. 1877, 1881 až do poslední doby vykázán je zisk, ač v skutečnosti měla záložna stálý schodek, který dnem 10. října 1902 dostoupil výše 8,594.000 korun, respektive po odečtení reservního fondu, který ale ve skutečnosti neexistuje, 7,912.000 K.

Falešné knihy obsahují jednak součinnost bilancujících úředníků Kohouta a Orta se starostou P. Drozdem, jednak také revisory, hlavně Bílým. Prozkoumáme nyní, jak jeden každý z nich byl súčastněn.

Státní zástupce probírá potom podrobně případy, které žaloba klade za vinu Kohoutovi. Opakuje tu většinou to, co řečeno bylo v žalobě. Ačkoliv Kohout byl z rodičů chudých a také služné neměl zvlášť veliké, přece se zjistilo, že dal svým dvěma dětem po 10.000 zl. Státní zástupce zmiňuje se dále o prohlídce Kohoutova stolku, při níž nalezeno bylo mezi starými žádostmi 1670 K a ve krabičce na doutníky 3270 K, mimo to pak vkladní knížka na 300 zl., znějící na jméno P. Drozda.

Kohout zapírá, ale marně. Jeť usvědčen takovým množstvím důkazů, že nelze o jeho vině pochybovati. Především usvědčuje ho jeho vlastní doznání. Doznal, že věděl o tom, že bilance od r. 1877 nebyly správné, zvláště doznal, že bilance r. 1881, na níž sám pracoval, taktéž zakrývá deficit. Vypravoval, že tušil už před lety, když ještě Čáslavský byl v záložně, že Čáslavský a Ort páchají zpronevěry. On dokonce věděl, že Roman Čáslavský na jednu knížku vystavenou na jméno Dobrý zpronevěřil 150 zl. a podnikl s ním sám za tyto peníze výlet. Kohout dále vykládal, že když roku 1888 Ort vyhrál los, přišel k němu a žádal ho, aby vyhraný obnos obrátil ku krytí schodku záložny. Kohout doznal dále, že hotovou bilanci, o níž věděl, že je falešná, odevzdal P. Drozdovi, aby tento ji sdělil výboru a valné hromadě, že věděl, které položky jsou v bilanci zvýšeny neb sníženy a doznal též, že trpěl v bilanci položky neexistující.

Kohout tvrdil sice, že při sestavování bilancí měl postavení jen podřízené, ale že měl skutečně při tom stejné účastenství jako Ort, to dosvědčuje P. Drozd a pak hlavní spolupracovník Fruehauf, který udal, že při bilancování Kohout diktoval do hlavní knihy jednotlivé položky. Stejně potvrzují to znalci, kteří už roku 1881 zjistili, že Kohout při bilancování vlastní rukou zapsal falešný obnos 13.500 zl. na účet půjček hypotekárních. Rovněž roku 1901 jest v knihách jedna položka 573.000 změněna rukou Kohoutovou. Ale hlavně se součinnost Kohoutova při falšování bilancí jeví v průběžných položkách ku konci každého roku. Ty měly maskovat rozdíly v jednotlivých účtech a ty psal Kohout. Soudní znalci ale tvrdí, že ku prokázání součinnosti Kohoutovy není ani zapotřebí, aby fysicky spolupůsobil, nýbrž že už to, že byl přednostou zastavárenského oddělení, stačí za důkaz, že falsa se nemohla bez jeho vědomí a přímo přičiněním stát; on byl duševním původcem všech fals, která Ortem byla prováděna.

Státní zástupce aplikuje na tyto činy Kohoutovy ustanovení trestního zákonníka a odhaduje škodu, která tím byla způsobena. Pinou vyšší škody nemůže udat nikdo, pokud není jisto, že nedojde ke konkursu. Kdyby byl ustanoven konkurs, nedá se domyslit, kolik bídy by dopadlo na členy neomezeně celým svým jměním ručící! Dá se vypočíst jenom nejmenší možná škoda a tu už pro tento okamžik máme schodek 8 millionů!

Tím ale schodek nijak není vyčerpán, poněvadž se neví, jak záloženské nemovitosti budou jednou prodány.

Mimo falšování knih a bilancí dopouštěl se Kohout ještě jiných trestních činů. Klade se mu za vinu, že odepsal na účet P. Drozda více obnosů. Máme v obžalobě dva případy takových odpisů. První obnáší 1000 zl. odepsaných na fond pro možné ztráty a 2180 zl. odepsaných na účet ztráty a zisku.

P. Drozd tvrdí, že tyto obnosy nejsou jeho osobním dluhem, že byly vyplaceny na časopisy. Poněvadž prý časopisy neměly pro sebe žádné konto, psalo prý se to na jméno P. Drozda. Výmluva tato nezasluhuje víry, neboť v předběžném vyšetřování P. Drozd doznal, že byl do záložny 3600 osobně dlužen, a teprvé při hlavním líčení to odvolal.

Druhý odpis jest 300 zl. Koncem roku 1889 byla částka ta v knihách odepsána jako ztráta. Odepsání to provedl Kohout, který udal, že mu to nařídil P. Drozd. Drozd doznal, že k tomuto odepsání svolil a sám při tom podotkl, že to byla od něho chyba. P. Drozd tvrdí, že jaksi nahradil tuto škodu tím, že věnoval 10.000 korun na sanační fond. To nemůže ho učiniti beztrestným, poněvadž bezpodmínečně se toto věnování stalo teprve zde při hlavním líčení.

Stejného činu dopustil se Kohout též na svém vlastním účtu, odepsav od 250 zl., jež měl v záložně vypůjčeny, koncem roku 1889 200 zl. na účet ztráty a zisku. Vymlouvá se, že měl k tomu svolení P. Drozda, ten to však popírá, ostatně ani na základě toho neměl by tak učinit, poněvadž povolit podobné odpisy jest oprávněn pouze výbor.

Státní zástupce pojednává pak o defraudaci, již Kohout spáchal z peněz, jež mu byly dány ku krytí předběžných výloh spojených s poutí do Říma, pořádanou P. Drozdem roku 1893, při níž si Kohout dle žaloby ponechal 1500 zl., a o zpronevěrách, jichž se dopustil na penězích určených pro milodary, z nichž se nedostává obnos asi 4900 korun. Teprve včera, uvádí státní zástupce, v poslední den průvodního řízení, upamatoval se Václav Kohout, že někdo se vloupal do jeho stolku, nejspíše Ort, a že mu tam tento obnos ukradl. Výmluva ta je vytáčkou, která nezasluhuje žádné víry.

Páter Drozd spravoval fond pro časopisy; z tohoto fondu od roku 1890—1897 vyplácel každoročně Kohoutovi obnos 200 zl. na cesty. To byla odměna za práci, jež se nekonala, ta Kohoutovi nepříslušela, jak v přípravném vyšetřování výslovně doznal. Též P. Drozd se přiznal, že vyplácel tyto peníze neprávem. Jednání P. Drozda jeví se tu býti zločinem zpronevěry a poněvadž Kohout přijímal tyto obnosy, o nichž věděl, že mu nepřísluší, jedině proto, jak tvrdí, že myslil, když on je nevezme, že je dostane někdo druhý, jeví se býti vinným zločinem účastenství na zpronevěře těchto peněz.

Na to přechází státní zástupce k té části žaloby, která se týká P. Jana Drozda. Opakuje ze žaloby hlavní data jeho životopisu, a jeho účastenství ve správě záložny. 13. dubna 1878, když dosavadní starosta Karlach byl sesazen, byl P. Drozd zvolen starostou a zastával tento úřad až do 25. září 1902, tedy až do nejnovější doby, kdy donucen byl resignovati. Měl mezi tou dobou značné příjmy, zvláště v poslední době, když se stal členem výboru Živnostenské banky. Překvapilo proto velice, že v držení P. Drozda nalezeny byly poměrně jen malé sumy a jak už včerejšího dne jsme slyšeli, udržuje se stále domněnka, že má někde jinde peníze uloženy.

Jisto jest, že P. Drozd kryl Kohouta a Orta, pokud to sahalo do jeho oboru. P. Drozd sám doznal, že o bilancích referoval ve výboru, že revidoval cenné papíry na základě knihy o příjmech, že při skvostech dělal revisi namátkou, že nahlížel-li někdy do knihy příjmací a vydávací, že věděl, že revisní fond se vede pouze v účtech a že bilanci ve výboru a na valných hromadách hájil. Soudní znalci nabyli přesvědčení, že starosta o celém stavu věděl. P. Drozd to sice zapírá a tvrdí, že nevěděl, že se dějí nesprávnosti, avšak tvrzení to jest nesprávné, neboť bylo zjištěno a Kohout sám to dosvědčuje, že Drozd nařídil 31. prosince 1898, aby se na účtu živnostenské banky připsal obnos 59.332 zl. za tou příčinou, aby se docílilo vyšších aktiv. Dále věděl P. Drozd dle vlastního doznání, že Kohout odepsal jeho dluh, dále věděl, že dával nesprávně Kohoutovi v účtu časopisů každoročně 200 zl.

Tvrdil jsem, že P. Drozd sám věděl o defraudacích. Znal stav svého bratra a Anny Tvrzské. Kohout, který tak dlouho s ním spolupůsobil, řekl, že věděl o zajisté falešných bilancích. Jedenkráte dokonce se ke Kohoutovi vyslovil, zda by nebylo vzhledem ke skutečnému stavu záložny lépe nevykazovati žádný zisk, hned však od tohoto úmyslu ustoupil. Když roku 1901 Kohout mu řekl: "Kdyby výboři znali, jak to se záložnou stojí, hned by se rozutekli", P. Drozd jenom se usmál. Kohout též dosvědčil, že P. Drozd nahlížel do knih, a také znalci v knize zastavárenské jeho vlastnoruční podpis nalezli a potvrdili, že musil na falsa ihned přijít, zejména v oddělení cenných papírů, kde v knihách bylo zaneseno papírů za 200.000, kdežto jich v záložně bylo jen za 70.000. Znalci dále zjistili, že přenášel se zisk z domu na Žižkově na nevýnosný dům ve Vršovicích.

Co ale P. Drozda nejvíce usvědčuje, to jest jeho chování se proti revisi. St. návladní uvádí, jaký odpor kladl Drozd vždycky proti odborné revisi. Konečně znalci dovozují, že i z toho vyplývá, že P. Drozd o stavu záložny věděl, poněvadž nechal roku 1883 odepsat dubiosní pohledávku Skrejšovského. To jest určito a nepopiratelno, P. Drozd věděl že nesprávnosti byly a hájil je. Když někdo z členů výboru vystoupil proti bilanci, vždy postavil se proti němu P. Drozd, jenž tehdy měl velmi veliký vliv, a vší mocí se zasadil, aby bilance zůstala netknuta.

Dále státní zástupce projednává podrobné případy podvodu, jichž dopustil se P. Drozd poskytnutím půjčky svému insolvetnímu bratru Vilému a majitelům továrníčky v Železnici, manželům Tvrzským.

P. Drozd byl také přítelem reklamy. Věděl, co to znamená míti dostatečné zastání v žurnalistice. Proto v únoru roku 1882 založil časopis, který za účel měl hájiti jedině zájmy záložny. Byl to "Pražský týdenník" a "Večerní Noviny".

Dne 1. ledna 1897 přestaly "Večerní Noviny" vycházet, poněvadž byly vydány "Katolické Listy". P. Drozd tvrdil, že obnosy, které Svatováclavská záložna věnovala na časopisy byly tak zv. podpory. Bylo také skutečně zjištěno v protokolech o sezení výboru, že tento se usnesl, podpory takové poskytovat. To se vše ale stalo zase na podnět P. Drozda, který to radil, ačkoliv věděl, že Svatováclavská záložna je pasivní, že zisky jsou fingovány a že každá podpora, která se poskytla, jde z peněz ze jmění záložny. Škoda, kterou tím utrpěla, obnáší 68.000 korun a jednání P. Drozda zahrnuje v sobě skutkovou povahu zločinu podvodu.

Přicházím k Jindřichu Bílému. Týž byl 29. února 1883 zvolen za revisora a zůstal v této funkci do 21. srpna 1902. Povinností jeho bylo revidovati čtyřikráte do roka v zastavárně a jednou za měsíc v záložně a měl podávat o výsledku těchto revisí zprávu výboru a při valné hromadě měl přednášet bilance.

Bílý zapírá, že by byl vinen a tvrdí, že o ničem nevěděl, co se v zastavárně a v záložně děje. Vymlouvá se především též, že neměl dostatečného času, že jako státní úředník měl obzvláště zájem na tom, aby revise byla správně prováděna, že důvěřoval Ortovi a konečně, že při revisích, které přece provedl, ničeho nenalezl, co by bylo závadným. Hájení Bílého je jednotné a účel tohoto hájení je, aby celé své jednní prokázal pouze jako spoluúčast na přečinu zaviněného úpadku dle § 486 tr. z. Žaloba však tvrdí, že je tu skutková povaha spoluúčasti na zločinu podvodu.

Bílý poukazoval k tomu, že on jako státní úředník, který měl zabezpečenou budoucnost, jistě by se byl nedopustil žádného trestního činu, který by měl vliv na jeho postavení. Avšak velectění pánové, Bílý sám doznal, že liknavě revidoval a toto liknavé revidování zahrnuje v sobě — jak jsem již řekl — skutkovou povahu § 486.

Velectění pánové! Odsouzení pro přečin dle §486. má ale pro každého státního úředníka tentýž význam jako odsouzení pro zločin podvodu a když Bílý se nebál těchto následků, jest jeho výmluva, že se bál následků zločinu, úplně nesprávná.

Bílý se tž vymlouvá na spolurevisory Krausche a Buergermeistra a říká, že při rozdělení práci spoléhal se též na ně. Zajímavo však je, že zemřelý Krausch, který ještě jako obviněný byl slyšen, vymlouval se úplně stejným způsobem. Též on je prý nevinen, též on o ničem nevěděl a důvěřoval ostatním revisorům a pokud se týče zastavárny, obzvláště Bílému. Tato domnělá vzájemná důvěra nemůže je však omlouvat.

Soudní znalci prohlásili, že je nápadno, že přes to, že Bílý prohlížel zastavárenské knihy v roce 1898 až 1900, nevěděl, že se tam nalézá 158 fals, zajisté značný to počet, a že ve sborníku nalézá se dalších 61 fals a že falsa ta to jsou provedena dosti makavým způsobem.

Znalci stvrdili dále, že Bílý psal vlastnoručně zprávy ze dne 13. února 1894, ze dne 12. února 1901 a ze dne 27. února 1901, ve kterých vždy tvrdil, že položky jsou prozkoumány, že zpráva jest sestavena na základě uzavřených knih a že revisoři nalezli vše v pořádku. Takových zpráv byla podána celá řada. Ještě dne 26. července 1902, tedy již po smrti Ortově, kdy Bílý věděl, že v zastavárně jsou defraudace, ještě tedy v tomto čase podal zprávu, že je vše v pořádku.

Fruehauf tvrdil o Bílém, že liknavě revidoval, zejména v zastavárně na šatstvo. P. Drozd uvedl, že je přesvědčen, že Bílý s Ortem a Kohoutem byl dorozuměn. Hueber řekl, že Bílý vypomáhal Ortovi při práci a Kreipl konečně tvrdil, že prozkoumal knihy zastavárenské a že při tom nalezl velmi pozoruhodné okolnosti. Shledal totiž, že v době od 29. února 1888, kdy Bílý nastoupil, až do 27. července téhož roku v hlavní knize nenašel žádné falsum. Soudní znalci zjistili, že při zastavárně za rok 1899 jest falešný zůstatek 291.000 zl., který byl přetvořen rasurou na 261.000 zl. Z toho je vidět, že Bílý musil stát v dorozumění s Josefem Ortem. Při účtu zastavárenském z roku 1899 zapsány jsou vymyšlené splátky se strany zastavárny záložně obnosem 40.000 zl., který tam byl dodatečně vepsán. Bílý rozhodně musil tyto vložky zpozorovat, když revisi prováděl. Soudní znalci obzvláště poukazují na dlouholetou praksi, kterou Bílý měl a že byl zasvěcen do celého hospodářství záložny.

Když se proslýchalo, že Ort spáchal defraudace v záložně a Bílý se o tom dověděl, řekl Fruehaufovi: "Nechte toho, spalte to, zahoďte to a nepátrejte dále!" Bílý byl též vyslán k paní Ortové a žádal ji, aby podepsala dluhopis jen tak "na forek", že tam reviduje šťourá páter Kyselka, a aby se utišil, že mu ten dluhopis dají. To je zajisté pro Bílého též velice podezřelé!

Co však Bílého nejvíce usvědčuje, jest dle mého náhledu následující: Ort. Kohout a Drozd byli zajisté velice opatrní lidé. Každý z nich visel na svém postavení v záložně. P. Drozd vystoupil z činné služby jako profesor, aby se mohl věnovati úplně záloženským obchodům, J. Ort, i přes to, že vyhrál veliký los, zůstal i nadále v záložně, a od Kohouta jsme slyšeli, že se podřídil vůli druhých, aby nepřišel o chleba. Nedá se tedy, velectění pánové, mysliti, že tito lidé, Ort, Kohout a Drozd, vydali by se na pospas té možnosti, že by si Bílý jednoho dne řekl: "Dnes si zareviduji jak se patří!" Bílý, kdyby to byl jen jednou učinil, byl by odhalil všechny defraudace v zastavárně a v důsledku toho i defraudace v záložně. Tomu se však Ort, Kohout a Drozd vydati nemohli a proto není pochybnosti, že Ort s ostatními byl s Bílým dohodnut a že teprve na základě této dohody další malversace prováděl. Svědčí o tom též již dříve zmíněná okolnost, že po nastoupení Bílého Ort v malversacích ustal a teprve po několika měsících — patrně po dohodnutí s Bílým — v nich zase pokračoval.

Jak Ort prováděl v zastavárenském oddělení defraudace ve velikých rozměrech, je vidno z následujícího: V roce 1901 defraudoval 64.000 zl. a od roku 1881 do roku 1902 zpronevěřil celkem 884.000 korun. Ušlé úroky z tohoto obnosu obnášejí 1,122.000 korun, tak že celková škoda, která jednáním Ortovým byla záložně způsobená, páčí se na 2,006.000 korun. Soudní znalci podali posudek, že zastavárna byla stokou, kterou nenápadně odváděny byly peníze ze záložny.

Zpronevěry tyto nemohl Ort provésti, kdyby nebyl podporován a kryt Bílým. Pouze okolnost, že Ort dobře věděl, že Bílý bude revidovat způsobem takovým, že on (Ort) vyrušován nebude ve svých defraudacích, pouze toto vědomí umožnilo veškeré tyto jeho defraudace a veškeré tyto ztráty.

Veřejný žalobce uvádí dále, že Ortovy defraudace byly spáchány za zvlášť velmi přitěžujících okolností a vypočítává tyto přitěžující okolnosti i u Bílého. Zvlášť přitěžujícím je, že defraudace z největší části přispěly k úpadku celého ústavu, na čemž je Bílý spoluvinným.

Dále přechází veřejný žalobce k druhému revisoru Gruenwaldovi. Tento — pokračuje — tvrdí též, že je nevinen a hájí se svým mládím, svou nezkušeností a poukazuje též k tomu, že to byla první jeho bilance, při které spolupůsobil. Gruenwald prý se řídil dle rady, kterou mu dával Krausch a v zastavárně že spoléhal na Bílého. Soudní znalci řekli sice, že Gruenwald nemusil o falsech vědět, neměl-li knihu záloženskou v rukou. Gruenwald však sám musil doznati, že knihu tu v rukou měl, hájí se však tím, že tam žádná falsa nebyla. Toto jeho tvrzení je však vyvráceno soudními znalci, kteří řekli, že v knize bylo základní saldo, z něhož musil Gruenwald poznat, že je falešné, kdyby ho byl porovnal s rokem předcházejícím, což učiniti měl, měl-li vůbec řádnou revisi započít.

Jsou zde však ještě jiné okolnosti. Nedá se dobře myslit, že Kohout, který mu zaopatřil místo, vzal by do záložny člověka, o němž by věděl, že mu z jeho strany hrozí nebezpečí.

Já jsem, velectění pánové, tohoto pevného názoru, že Kohout se dříve s Gruenwaldem dohodnul. Nechci snad tvrditi, že Kohout mu řekl výslovně: "Máme deficit a provádíme falsa", ale zajisté mu řekl aspoň tolik: "Jestli na něco přijdete v knihách, co by nebylo v pořádku, tak se o to nestarejte. Máte povinnost pouze to potvrdit....!" Takové dohodnutí jistě úplně stačilo.

Že Gruenwald nejednal pouze bona fide, vychází též jasně z té okolnosti, že v době, kdy Bílý byl propuštěn, tedy v září 1902 ještě společně s Krauschem podal zprávu, že zastavárnu prozkoumali a nalezli vše v pořádku, ač tehdy mu již musilo býti známo, že v zastavárně jsou defraudace.

Z jednání Gruenwaldova vzešla též záložně citelná škoda. Bilance za rok 1901, při níž pracoval, vykazovala zisk 61.000 korun, z něhož bylo 55.000 korun rozděleno. Dary tyto šly z jmění záložny a vkladatelů, o čemž Gruenwald zajisté věděl.

• • •

Po státním zástupci, jenž ukončil svou řeč v půl druhé hodiny odpoledne mluvil ještě obhájce Kohoutův dr. Zítek.

Dr. Zítek pravil: Slavný soude, velectění páni porotci!

Zajisté, že více než osoby v události této súčastněné a více než ty pikantní historky, které jsme zde slyšeli, jest to dle mého náhledu národohospodářská stránka, jež zde vystupuje do popředí. Před našima očima vypínala se po dlouhá léta pyšná budova finančního ústavu, který měl v průčelí dvě vlajky: národní a klerikální! A přece celá ta pyšná budova byla prožrána hnilobou od vrchu až do základů. Celá ta opardáněná facada — abych tak řekl — skrývala pod sebou organism chorý a k záhubě určený a my jen se divit musíme, jak bylo možno, tak dlouho dávat zdání života mrtvole.... Záložna byla již od svého počátku určena k záhubě a všechny umělé prostředky nemohly její život prodloužit. Dnes nebo zítra musila se dostavit nevyhnutelně katastrofa a záložna musila se octnout v rozvalinách ....Katastrofa ta také přišla. Jednoho dne rozletěla se nenadále po celé zemi zpráva, že pan Ort nezemřel smrtí přirozenou, nýbrž že ukončil svůj život vlastní rukou a ztrestal tak sám sebe za napáchané viny.... Počalo se povídat o nepořádcích a defraudacích a že záložna se nalézá na kraji úpadku. Krátce na to nastalo zatčení pana pátera Drozda, pana Kohouta a jiných, kterým se připisovalo za vinu, že zavinili úpadek záložny. Nastalo krajní, a zajisté že oprávněné rozhořčení. Byli jsme svědky, že vše ustoupilo do pozadí a že celá veřejnost zaměstnávala se touto událostí. A také vším právem! Neboť katastrofa, která se dostavila byla katastrofou skutečnou. Ze záložny padaly trosky a zanášely starosti do českých krajů a do příbytků obyvatelstva, ničíce přečetné existence. Není proto divu, že veřejnost a zejména veřejný tisk se touto v českém životě epochální, lze-li totiž slova tohoto vzhledem ke stavu věcí užíti, zabýval velice obšírně.

Co žaloba uvádí, jest fikce a snad pravděpodobnosti, nikoli však prokázaná fakta, nehledě ani k otázce, zda transakce ona jest podvodem.

Akce Skrejšovského byla zahájena několika vlastenci k zachránění onoho muže, který stál tehdy v čele politického života v Čechách. Akce tato nemůže býti nazvána zločinem. Může se snad říci, že byla chybnou a že snad prostředky, jakých naši předchůdcové při svém působení používali, nebyly správné. Byla to intrika, kterou měl býti docílen jistý politický úspěch v tehdejších dobách a my dnes po tolika letech, kdy doby ty nemůžeme již úplně proniknouti, musíme pohlížeti k takovým akcím s jistou shovívavostí.

Slavná žaloba však z celé té události vytahuje, abych tak řekl, veškeré hadry, které z ní zbyly a dává jim zdání trestního činu. Při tom však sluší uvážit veškeré okolnosti, jež zde působily. Při výpovědi probošta pana Karlacha nemohl jsem se ubrániti tomu přesvědčení, že nás nezasvětil úplně do svých bohatých zkušeností, které ve věci této má, aneb že délkou času mu mnohá fakta vypadla z mysli, tak že sám se octnul v rozporu se skutečností.

Dle toho musí se také posuzovati domnělá součinnost Kohouta ohledně domnělého fingování knížek a vybrání vkladů. A tu žaloba praví, že Kohout to byl, který skutečně s Ortem knížky vyhotovil a poukázal je pak k výplatě. Tvrzení toto však nedokázala. Namítne se snad, že zase obžalovaný nedokázal, že při tom nespolupůsobil, avšak není věcí obžalovaného vyvracet tvrzení žaloby, nýbrž jest věcí žaloby, dokazovat vinu obžalovaného. To však není dokázáno tím, že Kohout něco psal. Vždyť na knížkách těch jsou také podpisy osob v této věci nesúčastněných. Je tam na příklad podpis kanovníka Karlacha a na jedné je dokonce připsáno jeho vlastní rukou ustanovení ohledně devadesátidenní výpovědi. Probošt Karlach udal zde na svou obranu, že mu mohla být knížka podstrčena. To snad stačí panu proboštovi, nemůže to však stačit nám a slavné porotě, aby na základě toho mohla odsoudit obžalovaného Kohouta, že totiž on falšoval dotyčné knížky, aby z toho měl materielní prospěch. Probošt Karlach řekl dále, že všechny knížky v této věci vydané zněly na větší obnosy, nejméně na 10.000, já však jsem zde prokázal, že tvrzení to není správné, poněvadž existovaly knížky na obnosy mnohem menší. Nechci snad vytýkat, že by pan probošt tvrdil vědomě něco nesprávného, avšak právě tak jako on pro délku času nemůže se na všechno upamatovat, nemůže se žádat něco takového od pana Kohouta. A je-li zde shovívavost k jednomu, nesmí být neshovívavost k druhému, který třeba vykonal něco na rozkaz tehdejšího starosty pana probošta Karlacha.

Všechno toto se také událo za starostování Karlachova, který zajisté velice dobře celou záležitost měl v evidenci a není možno, aby mu ušla okolnost, že by některé fingované knížky mohly býti předloženy k výplatě.

Celou tuto záležitost nutno posuzovat tak, že důvody žaloby jsou nejistým tápáním v minulosti a vysvětlováním okolností, které se dnes již řádně vysvětliti nedají, na úkor jednoho z obžalovaných.

Avšak jsou důkazy, jež obžalovaný nikoliv svou vinou předložil až v poslední chvíli, totiž stvrzenky Skrejšovského a dra Daška a to mne vede k tomu důsledku, že asi knížky za tyto směnky vydané byly vráceny. Obžalovaný vším právem praví, a nikdo, ani Karlach to nemůže popřít, že nemohl tuto knížku odmítnout, když byla presentována nějakým ústavem, poněvadž tím by musila záložna doznat, že dopouští se manipulací, které při veřejném ústavu nejsou možny. Ale přece pachatel nebyl by tak pošetilý, když by měl špatné svědomí, aby ukrýval po 30 let knížku ve svém stolku a tak aby veřejnému žalobci poskytl příležitost k podání žaloby. Kdyby Kohout byl si vědom, že knížky ty jsou z podvodných manipulací, byl by jistě je odstranil. To je zajisté důvod nejvýmluvnější.

Je-li někdo tak nešťastný, že sedí na lavici obžalovaných, tu ovšem jeho stav jest velice truchlivý, poněvadž se žádá od něho vysvětlení každé nepatrnosti a hlouposti, které se jinak v obyčejném životě nedbá. To zajisté se musí uznati i u pana Kohouta a já nepochybuji ani v nejmenším, že vaše rozhodnutí bude ve smyslu pro něho příznivém, že učiníte rozhodnutí sprošťující, aby soud váš supokojil nejen veřejnost, která na něj s napjetím čeká, nýbrž i vaše svědomí. V tomto směru vás žádám, abyste odpověděli na první hlavní otázku ohledně Kohouta vám předloženou záporně.

Z Brém do Galvestonu.

Zkušenosti českého vystěhovalce do Ameriky na brémské lodi.

Z Texasu posílá jednomu pražskému listu p. František Konvalinka své zkušenosti, jež zažil při přeplavbě z Brém do Galvestonu v srpnu 1903:

Zasílám vám několik slov — píše v listě svém — na výstrahu pro své drahé krajany, kteří se vydávají na cestu přes moře z Brém do Galvestonu v mexickém zálivu, odkud sice do Texasu jest nedaleko po dráze, ale za to strašně dlouhá cesta po moři! Vykonal jsem tuto cestu sám z Brém. Odejeli jsme z Brém 6. srpna na lodi "Cassel" a přistáli jsme v Galvestonu dne 28. srpna večer, ale byli jsme vyloděni teprve dne 29. srpna. Jízda naše tedy trvala celých 23 dnů.

Život na lodi byl v pravdě útrapou pro každého vystěhovalce. Strava na pomyšlení bídna. Jest to pochopitelno ježto správa lodi chce hodně na ubožácích vydělati. První den na lodi na byli jsme těchto zkušeností: Ráno snídané sestává z kávy a bílého chleba a z kousku másla k tomu. Abych však lépe našince s touto snídaní seznámil, která se v mezipalubí podává, musím ji blíže popsati. Na 1 litr vody připadá 10 zrnek kávy pražené, pak se přidá trochu kokosového mléka, čímž se káva do ruda zbarví a to se nezývá "bílou kávou". Máslo bylo složeno z tak různých smíšenin a bylo tak slané a peprné, že je nikdo nemohl jíst. Chléb (bílý jako naše housky) byl jediný z celé snídaně obstojný. Taková byla naše první i ostatní snídaně.

Na to následovala lékařská prohlídka, která se prováděla za pomoci pochopů k uklizení lodi ustanovených. Lidé ti jsou hrubí a sprostí a chovají se k cestujícím přímo surově. Všecky matky, jež mají malé dítky na rukou, ženou jako stádo skotu po úzkých schodech do mezipalubí, neberouce žádného ohledu. Některá žena mající dítě na ruce a druhé vedouc za ruku nemůže dosti rychle sejíti po kolísavých schodech a tu ji pochopové strkají, div že ji neshodí střemhlav po schodech dolů. Co tu bývá slzí prolito. Ale ti sesurovělí pochopové neznají slitování a odvolati se zde nikdo nemůže. Německá správa lodi netrpí protestů. Když pak všichni jsou sehnáni z paluby, přijde lékař a postaví se u vchodu do mezipalubí. A teď zase musí všichni cestující jeden za druhým z mezipalubí nahoru a vřava počíná znovu. V to se mísí hrubá německá slova a klení pochopů. Přehlídka sama však není k ničemu, poněvadž lékař se baví s lodním důstojnictvem službu konajícím a třetiny vystěhovalců si ani nevšimne.

Po přehlídce má cestující volno, aby se po palubě procházel do oběda. Ten se oznamuje udeřením na zvon. Každý uchopí své náčiní pod dozorem důstojníka a t. zv. "cálmajstra" staví se muž za muže, ženy i větší dítky v dlouhou, hadu se podobající řadu. Divákům se při tom naskytuje pestrá směsice, ježto cestující jsou různých národností a každý dle svého kraje jest oděn. Ale o tom se nechci rozepisovati, nýbrž chci vylíčiti své pozorování o obsluze a stravě na lodi "Cassel". Oběd jest takto sestaven: Polévka z uzeného naloženého masa a rýže. Uzené maso jest však tak slané a nechutné, že jsme je házeli šmahem do moře. Dále rozdělané brambory s cibulí, které byly z celého oběda k jídlu, a skýva chleba z hrubě semleté mouky. To jest vše. Večeře se rovná snídani, jenže někdy dostanou cestující slanečka. Tak to následuje den za dnem. Kojenci dostávají 3kráte za den kokosové mléko. Též jsem viděl, že dostali na místě mléka jakousi rozředěninu podobající se šlichtě, kterou se u nás v Čechách prádlo škrobí. Matky ochutnavše odpornou šlichtu, raději ji vylili do moře, než aby ji dali ubohým dětem svým. Strava na lodi jest prabídná i pro nejzdravější a nejhladovější žaludek.

Nejhůře zkusí na lodi ženy a dívky od zametačů a obsluhujících pochopů v mezipalubí. Ti jsou tak drzí, že děvčata i ženy před nimi prchají jako před rotou Indiánů. Muže zase tahají tito pochopové do kantýny a nutí je, aby za ně platili. Kdo nechce platit, na toho zlostně hledí nebo si z něho posměch tropí a jiné nepříjemnosti činí.

Jako upřímný Čech radím tedy každému krajanu, když již musí svou vlast opustiti, aby se nestěhoval po takovéto lodi z Brém do Ameriky, neboť nejen cesta až do Galvestonu jest příliš zdlouhavá, ale i při této stravě zdraví člověka přímo ohrožuje.

Loď plující z Brém do Galvestonu obepluje celou severní Ameriku a teprve v zálivu mexickém přistane. Jest to více než dvojnásobná cesta po moři. Pročež nechť každý krajan raději nepatrných pár grošů více zaplatí a pluje rychloparníkem na Nový York. Cesta tato jest daleko kratší, obsluha i strava daleko lepší a jízda po drahách pohodlnější a příjemnější. Ostatně může také po několikadenním odpočinku vstoupiti na loď americké společnosti a plouti dále. Pobyt na amerických lodích jest v každém ohledu lepší.

• Podvody na saských hranicích, prováděné tím, že přes hranice ze Saska do Čech přišedší dobrodruzi namluví neuvědomělému německému lidu, že mu za pravé peníze dodají mnohem větší obnos padělaných marek, opakují se stále. Z Kráslic se sděluje, že saský podvodník vylákal v pohraniční obci tímto způsobem znovu 800 marek,ale slibovaného většího obnosu padělaných peněz za ně pak již nedodal. Saští podvodníci mají při těchto svých výpravách do Čech usnadněnou práci velice tím, že v pohraničních obcích německých vyměňují všude své úspory se zálibou za německé marky ve stříbře i ve zlatě, kterým již nyní dávají přednost před penězi rakouskými. Saský podvodník markami v Německu se ovšem tak snadno neprozradí.